

TANTÁRGYI TEMATIKA
Digitális irodalomtudomány ea.

Tárgyfelelős: Prof. Dr. Kecskeméti Gábor	
Javasolt félév: ősz	Előfeltétel: nincs
A „Klasszikus szövegtudomány” doktori programban tanulók számára:	
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja (a/gy/k/b): kollokvium
Kreditpont: 6	(A teljesítés követelményeit lásd alább a <i>Félévközi számonkérés módja és értékelése</i> pontnál.)
A „Kulturális fordítástudomány” doktori programban tanulók számára:	
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja (a/gy/k/b): gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	(A teljesítés követelményeit lásd alább a <i>Félévközi számonkérés módja és értékelése</i> pontnál.)
Tantárgyi egység feladata és célja: Ma már az irodalomtudományi alkotómunka kutatási és publikációs fázisa egyaránt digitális eszközökkel megy végbe. A professzionális munka feltétele, hogy az Irodalomtudományi Doktori Iskola hallgatói messze meghaladják a digitális analfabetizmus mértékét, világos képük és módszertani tudatosságuk legyen mind a digitális környezetben megteremthető célképzetetről, mind az egyes eljárásokhoz választható eljárásokról. A kurzus a leggyakorlatiasabb módon, a hallgatók saját szoftvereszközeinek alapvető tudnivalóival és optimális konfigurálásuk módjával indul, hogy az első perctől kezdve, a többi kurzusukon és saját kutatómunkájukban is azonnal hasznosítható módon alakuljanak ki reflektált készségeik a megkívánt folyamatszervezésről. A kurzus második felében a kultúra digitális közegbe való áthelyeződésének filozófiai, ismeretelméleti, esztétikai, társadalmi és kommunikációelméleti reflexiói is sorra kerülnek.	
Tantárgyi egység tematikus leírása 14 heti bontásban: 1. Tájékoztató a követelményekről, a tematikáról, a szakirodalomról, a számonkérés módjáról és az órák menetéről 2. Szövegrögzítés 3. Karaktertáblák, karakterkódolás 4. Gazdag vs egyszerű szöveg (rich text vs plain text), az egyszerű szöveg alkalmazási területei 5. Jegyzetek, hivatkozások, bibliográfia 6. Az MTMT és a REAL 7. Vázlatkészítés, az adatgyűjtés informatikai támogatása 8. A képfeldolgozás alapjai 9. Elektronikus kutatási források 10–11. A digitális íráshasználat filozófiai, ismeretelméleti, kommunikációelméleti tétjei 12. A hipertext 13. Szövegstatistika, stilometria 14. A mesterséges intelligencia	
Félévközi számonkérés módja és értékelése (prezentáció, zárthelyi dolgozat, szemináriumi dolgozat beadása stb.): A félévközi számonkérés módját és értékelését a félév kezdetekor a tantárgyi egység oktatója határozza meg.	
Gyakorlati jegy/kollokvium teljesítésének módja és értékelése (félévközi teljesítmény aránya a beszámításnál, ponthatárok stb.): A „Klasszikus szövegtudomány” doktori programban tanulók számára: K A „Kulturális fordítástudomány” doktori programban tanulók számára: SZ A kód jelentése: A = a tantárgy aláírással zárul, amelyben kétfokozatú az értékelés (nem megfelelt, megfelelt). A hallgató legfeljebb az óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás nem szerezhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támogatott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen. K = a tantárgy kollokviummal zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). Az előadások óraszámának legalább 60%-án kötelező a hallgató részvétele, amit jelenléti ívre vezetett aláírásával igazol. Az ennél többet mulasztó hallgató nem kaphat aláírást és nem vizsgázhat. Az előadáshoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), legfeljebb akkora számban, mint a tantárgyi egység kreditpontszáma. Amennyiben az előadáshoz zárthelyi dolgozat(ok) társul(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetésekor a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a kollokviumon is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.	

SZ = a tantárgy gyakorlati jeggyel zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). A hallgató legfeljebb a szemináriumi óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás és a gyakorlati jegy nem szerezhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támasztott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen. A szemináriumhoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetésekor a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a beadott szemináriumi dolgozatában is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.

Kötelező irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban (a lista a tantárgy természetének megfelelően nemcsak tételesen kijelölt olvasmányokat tartalmaz, hanem azoknak az egyes tárgykörökhöz tartozó fogalmaknak és tudnivalóknak a felsorolását is, amelyeknek a hallgatók az órai megbeszélést megelőző, önálló, online tájékozódással néznek utána):

2. Szövegrögzítés

Kereskedelmi (MS Office Word) és ingyenes (LibreOffice Writer) WYSIWYG szövegszerkesztő programok

Az MS Office Word diszfunkcionális alapbeállításai, s ezek átkonfigurálása a program használatbavételekor (megjelenítés: összes formázási jel; automatikus javítás: mondatkezdet, cellakezdet, nagyköjtőjel-bevitel, nyomdai idézőjelek; szóközők beillesztéskor; szövegbeviteli nyelvek; stb.)

A direkt formázás elkerülésének szükségessége, helyette stílusok használata

Tipográfiai és technológiai minimum:

KECSKEMÉTI GÁBOR, *Filológiai problémák a magyarországi irodalomtudományi kutatásban és a számítógépes kézirat-előkészítésben* = *Bevezetés a régi magyarországi irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 2003³, 132–146.

3. Karaktertáblák, karakterkódolás

Karakterábrázolás: bit, byte

OEM és ANSI karaktertáblák, Unicode karaktertábla

UTF-8 karakterkódolás

Karakterbevitel szövegszerkesztő programokba

4. Gazdag vs egyszerű szöveg (rich text vs plain text), az egyszerű szöveg alkalmazási területei

Szövegformátumok: plain text, RTF, DOC (natív), DOCX (Office Open XML formátum)

Táblázatformátumok: CSV, XLS, XLSX

Strukturált formátum: JSON

5. Jegyzetek, hivatkozások, bibliográfia

Az ITI Chicago lábjegyzet- és irodalomjegyzék-szabványa: <https://iti.abtk.hu/hu/szerkesztosegek/az-irodalomtudomanyi-intezet-cimleirasi-rendje>

Kereskedelmi (Endnote) és ingyenes (Zotero, BibTeX) bibliográfiai szoftverek

A RIS formátum és használata online bibliográfiákból és katalógusokból való adatletöltéshez

6. Az MTMT és a REAL

<https://www.mtmt.hu/>

<https://real.mtak.hu/>, <https://real-d.mtak.hu/>, <https://real-eod.mtak.hu/>, <http://real-i.mtak.hu/>, <http://real-j.mtak.hu/>, <http://real-ms.mtak.hu/>, <http://real-r.mtak.hu/>, <https://tudokk.mtak.hu/>

7. Vázlatkészítés, az adatgyűjtés informatikai támogatása

Szoftverek: MS OneNote, WYSIWYM szövegszerkesztők, mind mapping (Blumind, Freeplane stb.), diagramkészítők (MS Visio, Dynamic Draw stb.)

Formátum: Markdown

8. A képfeldolgozás alapjai

Rasztergrafikus formátumok

Vektorgrafikus formátumok

Szoftver: IrfanView

9. Elektronikus kutatási források

Az Arcanum Adatbázis Kft. CD- és DVD-kiadványai Folio adatbázis-kezelő felülettel, majd ezek online változata: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/>

Könyvtári adatbázisok: OSZK, MTA KIK, Karlsruher Virtueller Katalog, GBV, VD16, VD17

Életrajzi adatbázisok: ADB/NDB

Online szövegtárak: Perseus Digital Library, Bibliotheca Augustana, Forum Romanum, Camena, Documenta Catholica Omnia, Gallica, Project Gutenberg, OSZK MEK, OSZK EPA, Hungaricana stb.

BARTÓK István, *Az internet az irodalomkutatás szolgálatában = Bevezetés a régi magyarországi irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas Könyvkiadó, 2003³, 16–22.

[ZSOLDOS-]DEMJÉN Anetta, *Forrás: www.mek.oszk.hu, avagy mennyire bízhatunk meg az internetes irodalmi gyűjteményekben? = Miskolci Egyetem Doktoranduszok Fóruma, Miskolc, 2006. november 9.: Bölcsészettudományi Kar szekciókiadványa*, szerk. BÚZÁS Aranka, Miskolc, Miskolci Egyetem Innovációs és Technológia Transzfer Centrum, 2008, 9–15.

P. VÁSÁRHELYI Judit, *A németországi és a magyarországi bibliográfiai kutatások kapcsolata (Beszámoló a VD 17 müncheni szimpóziumáról)*, MKsz, 126(2010), 119–123.

ŐSZ Ferenc, *Számítástechnika és ókortudomány – szöveges adatbázisok*, AntTan, 48(2004), 227–238.

KOZÁK Dániel, *Digitális szövegtárak a klasszika-filológiában = A humán tudományok és a gépi intelligencia*, szerk. TOLCSVAI NAGY Gábor, Bp., Gondolat Kiadó, 2018 (A Humán Tudományok Alapkérdései: Az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályának könyvsorozata, 3), 62–91.

10–11. A digitális íráshasználat filozófiai, ismeretelméleti, kommunikációelméleti tétjei

Hans Walter GABLER, *A kiadói szöveg születése: számítógép bába-szerepben*, ford. FARKAS Ildikó, Hel, 35(1989), 421–428.

Richard A. LANHAM, *The Electronic Word: Literary Study and the Digital Revolution*, New Literary History, 20(1989)/2, 265–290.

Richard A. LANHAM, *The Electronic Word: Democracy, Technology, and the Arts*, Chicago etc., University of Chicago Press, 1993.

Phillip E. DOSS, *Traditional Theory and Innovative Practice: The Electronic Editor as Poststructuralist Reader = The Literary Text in the Digital Age*, ed. Richard J. FINNERAN, Ann Arbor, The University of Michigan Press, 1996 (Editorial Theory and Literary Criticism) (a továbbiakban: FINNERAN 1996), 213–224.

Susan HOCKEY, *Creating and Using Electronic Editions* = FINNERAN 1996, i. m., 1–21.

John LAVAGNINO, *Completeness and Adequacy in Text Encoding* = FINNERAN 1996, i. m., 63–76.

John UNSWORTH, *Electronic Scholarship; or, Scholarly Publishing and the Public* = FINNERAN 1996, i. m., 233–243.

BAGOLY Csilla, *Információs technológia = az irodalmi kánon halála?*, Irodalomtudomány, (2000)/1–2, 96–110.

TÓTH Tünde, *Online kritikai szövegkiadás Magyarországon az ezredfordulón*, Helikon, 50(2004), 417–441.

GÖNCZY Monika, *Az Özvegy és leánya elektronikus kiadásának egy lehetséges változatáról: Mi történik, ha a kritikai kiadás igénye találkozik az inter/kontextuális olvasásmóddal és a digitalizációval? = Mozgásban: Irodalomtudományi PhD-konferencia elméleti irányvonalakról, kihívásokról és lehetőségekről*, szerk. BODROGI Ferenc Máté, MIKLÓS Eszter Gerda, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2008 (Studia Litteraria, 46), 78–95.

12. A hipertext

Jelölőnyelvek: SGML, HTML, XML

Jerome J. MCGANN, *A hipertext alapjai*, ford. ÁRKOS Eszter, Helikon, 50(2004), 366–385.

KAPPANYOS András, *Irodalom a digitális közegben*, Lit, 30(2003), 59–79.

KAPPANYOS András, *Hipertext: „A számítógép és a humán tudományok”*, Helikon, 50(2004), 299–312.

13. Szövegstatistika, stilometria

- KISS Margit, *Stilometriai elemzés lehetőségei magyar történeti szövegtörzshoz*, Digitális Bölcsészeti, 2(2019), 15–33.
- MARÓTHY Szilvia, SELÁF Levente, VIGYIKÁN Villő, *Régi magyar verskorpusz összeállítása stilometriai és számítógépes metrikai kutatásokhoz = Valós térben – az online térért. Workshop 31: Országos konferencia, 2022. április 20–22., Debreceni Egyetem*, szerk. TÍCK József, KOKAS Károly, HOLL András, Bp., Hungarnet Egyesület, 2022, 324–329.
14. A mesterséges intelligencia
- PRÓSZÉKY Gábor, *A nyelvtudomány találkozása a gépi intelligenciával = A humán tudományok és a gépi intelligencia*, szerk. TOLCSVAI NAGY Gábor, Bp., Gondolat Kiadó, 2018 (A Humán Tudományok Alapkérdései: Az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályának könyvsorozata, 3), 17–32.
- LAKI László János, *Mesterséges intelligencia a gépi fordításban = A humán tudományok és a gépi intelligencia*, szerk. TOLCSVAI NAGY Gábor, Bp., Gondolat Kiadó, 2018 (A Humán Tudományok Alapkérdései: Az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályának könyvsorozata, 3), 156–183.
- PALKÓ Gábor, *Mesterséges intelligencia, digitális bölcsészet, kulturális örökség: Trendek és eredmények = Valós térben – az online térért. Workshop 31: Országos konferencia, 2022. április 20–22., Debreceni Egyetem*, szerk. TÍCK József, KOKAS Károly, HOLL András, Bp., Hungarnet Egyesület, 2022, 235–240.